శ్రీరస్తు

శ్రీ ఉత్కళ విప్రవంశ ప్రదీపిక

ఇది

శ్రీ మదరాసు గవర్నమెంటు పొల్టు యుద్యోగస్థుడును

శ్రీ విజయనగర షరీ వాస్తవ్యుడును

అగు

కీ॥ శే॥ కుప్పిలి కృష్ణమూర్తిగారిచే

1910 వ సం॥రంలో రచియింపఁబడినది.

శ్రీరస్తు

శ్రీ ఉత్కల విప్రవంశ ప్రదీపిక

కీ॥ శే॥ కుప్పిలి కృష్ణమూర్తి కవిచే రచియింపబడి

కుప్పిలి గ్రామ వాస్తవ్యులు
కుప్పిలి రాఘవరావుగారి అధ్వర్యమున

శ్రీకాకుళం జిల్లా శిష్టకర్ణ సమాజాభిమాని
కుప్పిలి సుదర్శనరావుగారిచే

శ్రీ సుదర్శన్ పవర్ ప్రింటర్సు నందు ముద్రింపబడినది
ఆమదాలవలస ఫోన్: 91. (శ్రీకాకుళం జిల్లా)

ఉచిత ముద్రణ

(కుప్పిలి సుదర్శనరావు)

బంధుమిత్రులారా !

శ్రీ కుప్పిలి రాఘవరావుగారి అధ్వర్యమున యీ ప్రతి ముద్రింప చేయించితిని, బంధుమిత్రులు, ఆదరాభిమానములతో, యీ ప్రతియందుగల విషయములు అందరు, గమనించ గలందులకు కోరుచున్నాను.

ఇట్లు మీ కృపాభిలాషి
కుప్పిలి సుదర్శనరావు
ఆమదాలవలస-ఫోన్ నెం. 91
(శ్రీకాకుళం జిల్లా)

పీఠిక.

ఆర్యవర్యులారా!

నేను చిరకాలమునుంచి యేతద్గ్రంథమును రచియింపను ద్దేశించి యిటీవల అట్టి నాయుద్యమమునకు నస్మదీయకులసంజాతులును, వదాన్యులును నగు శ్రీమాన్ ఇప్పిలి అప్పల నృసింహ శర్మగారి ప్రోత్సాహ పురస్సరంబుగా అనేక గ్రంథములను పరిశీలించి నేనీ గ్రంథమును విరచించితిని. బ్రహ్మశ్రీ మన్నవ బుచ్చయ్య పంతులు, పెద్దనామయ్యడు, సింహావాజపేయ పండితులు, శ్రీకృష్ణ పండితులు, శ్రీమాన్ కాండూరి అత్తగాచార్యులుచే రచియింపబడిన గ్రంథములలో శిష్టకరణాన్వయ సాముదాయమునుగూర్చి కొంతవరకు వక్కాణింపబడియున్నది, గాని అన్యదేశీయులగు శిష్టకరణంబులయొక్క యుత్పత్తి, స్థితి, క్రియాచార వ్యవహార కర్మ విషయములంగూర్చి విపులముగా దెలియపర్చనందున పండితపామర జనాళికిం గూడ దెలియునటుల తేటతెల్లమగు తెనుగు మాటలచే నేనీ గ్రంథమును విరచించితిని. భవిష్యత్పురాణము, పద్మపురాణము, విష్ణుపురాణము, బ్రహ్మాండపురాణము, కూర్మపురాణము, బృహన్నారదీయము, పరాశరస్మృతి, ఇజ్యారము, విప్రవంశము, దశవిధ బ్రాహ్మణశాఖావివరము, చరణవ్యూహము, నాడీశాస్త్రము, వేదనారాయణకథాసుధారసము, అనునీ మొదలగు నేక ప్రామాణిక గ్రంథములను పరిశీలించి తత్సారాంశములం జేర్చి యొక్కచో నీగ్రంథమునుగూర్చి పురాతనమునుండి యూహించుచున్న నా మనోరథము నుస్వప్నముగా నెరవేర్చుకొంటిని. గ్రంథరచన కిదియే ప్రప్రథమ పరిశ్రమంబగుటచే దీనియందలి సుగుణ గణ గ్రహణైక పరాయణులగు విద్వత్ సహృదయులెల్లరిందలి యసంఖ్యాకంబులగు వ్యాకర

గాది దోషపుంజంబుల మన్నించి అట్టివాని దెల్పినయెడ కృతజ్ఞతాపూర్వక నవరించెద.

చ॥ వెలయఁగ నస్మదీయ కులవిశ్రుత గ్రంథము చెప్పుమంచు ॥
మ్ర్పలికుల పావనుండను వివేక యశోధనుఁడార్య వర్యుఁడ ॥
ప్పల నరసింహశర్మదగ బల్కఁ బూనితిఁ గొన్ని పుస్తకం ॥
బులు బరికించి చేసితిని మోదముతోఁ దుత దీని నెంచగాన్ ॥

క॥ ఒప్పుగ బెంచిన కీరము ।
తప్పులు బల్కినను విని ముదంబందుగతిన్ ।
తప్పులు నీకృతిఁ గల్గిన ।
నొప్పులుగానొన నుతింతునో బుధులారా ।

క॥ వినయ నిధి రంగయాఖ్యుని ।
తనయుండన్ విజయనగర ధాముఁడఁ ద్విజుఁడన్ ।
ఘనమగు నేతద్గ్రంథం ।
బును జేసితి కుప్పిలి కృష్ణమూర్త్యాహ్వయుఁడన్ ।

ఇట్లు,
ఆస్తిక జనవిధేయుడు
కుప్పిలి క్రిష్ణమూర్తి.
- కవి

ఇచ్ఛాపురము,
30-6-1910

శ్రీ

ఉత్కల విప్రవంశ ప్రదీపిక.

ప్రథమాధ్యాయము.

శ్లో॥ గణాధిపం విఘ్నగణాప మర్దనం ।
సమస్తదేవాగ్రి సదైక పూజనం ।
స్వభక్త కల్పద్రుమ మల్పచేతసా ।
రగమ్యరూపం ప్రణతోస్మి సర్వదా ।

ఉ॥ (శ్రీ) వెలయం జగంబులకు
వెల్గొనరించు శశాంకునిన్ దలన్ ।
కీవి మొలర్పదాలిచి వ
టించిన యజ్ఞసజారివేలు త ।
ద్భావభవారి పెంజడను
బాహువలబట్టి యుయాలలూఁగుచున్ ।
గ్రొనలబారు విఘ్నపతికిన్
వినుతింతు నిశాంతు భక్తితోన్ ।

ఉ॥ కుందతుషార హీరశర
కోట్యహిరాజ గిరీశకాశ పూ ।
ర్ణేందువియన్నదీకలశ
నీరధికల్పతరుప్రభాకృతీ ॥

కందళితారవింద భవ
కల్పిత మోహిని ధాత్రిసేవినీ।
వందన మేనొనర్చెద వా
ణి యశశ్శ్రీకృపా ప్రపూరిణీ॥

జగదాధారునకు సమర్పితంబుగా నేరచియింపంబూనిన యుత్కల విప్ర వంశ ప్రదీపిక యనునీ మహా గ్రంథంబునకుం గథా క్రమం బెట్టిదనిన!

విప్రవంశ శాఖా వివరము.

శ్లో॥ మహారాష్ట్రాంధ్ర ద్రవిడాః
కర్ణాటశ్చైవ ఘూర్జరాః।
ద్రావిడాః పంచధా ప్రోక్తా
వింధ్య దక్షిణ వాసినః
సారస్వతాః కాన్యకుబ్జా
గౌడా ఉత్కల మైథిలాః।
గౌడా పంచ విధాః ప్రోక్తా
వింధ్యా దుత్తరవాసినః॥ (విప్రవంశము.)

తే॥ గీ॥ బ్రాహ్మణులు రెండువిధముల బరగుచుండు।
రెవని ద్రావిడులని గౌడులనియు నవని।
వీరు నివసించియుందురు వింధ్యగిరికి।
కుశలులై దక్షిణోత్తర దిశలయందు॥

పంచద్రావిడ బ్రాహ్మణులు వింధ్యకు దక్షిణ దేశమునను, పంచగౌడ బ్రాహ్మణులు వింధ్య కుత్తర దేశమునను నివసింతురు,

వీరు వేద వేత్తలై పరమ పవిత్రంబగు వృత్తులంబరగి షట్కర్మ నిరతులై వరలుచుందురు.

పంచ ద్రావిడ బ్రాహ్మణులు

1. మహారాష్ట్రులు. 2. ఆంధ్రులు. 3. ద్రవిడులు. 4. కర్ణాటకులు. 5. ఘూర్జరులు.

పంచ గౌడ బ్రాహ్మణులు

1. గౌడులు. 2. మైథిలులు. 3. ఉత్కలులు. 4. సారస్వతులు 5. కన్యాకుబ్జులు.

ఈదశవిధ బ్రాహ్మణులలో కూడా పెక్కు నుపశాఖలు గలవు. అట్టినుపశాఖలనిదివరకే "విప్రవంశము". "దశవిధ బ్రాహ్మణ శాఖావివరము" అను గ్రంథములలో వివరముగా వక్కాణింపబడి యుండుటచే నయ్యదియ్యెడ గ్రంథవిస్తర భీతిచే వివరింపలేదు. అందు శాఖాభేదములయొక్క నుత్పత్తి కారణములు వక్కాణించక పోవుటచే నిప్పుడు పంచగౌడులలోని నుత్కల బ్రాహ్మణ శాఖలను గూర్చి కొంత వివరించెద.

ఉత్కల బ్రాహ్మణోప శాఖావివరము

ఉ॥ శాసని ఘుటియా కోటికి
సాంతో యుశ్రోత్రియ భోద్రిసాహు పం।
డా శతపస్తిస్థకర
నాఖ్యలు నుత్కల దేశవిప్రులై।

దేశ విశేషముల్ దిసుగు
దిట్టరులాటను దెల్పనోడు వా।
శాశను ద్రైనవారి విని
ధాంతర శాఖలపెక్కు వర్తనల్ ॥ (విప్రవంశము.)

క॥ పాలధరులు మరియుబూజా।
రులునైన త్రింటు ద్విజవరులకు గృహాస్థా।
నులు హోలువా పొండాలని।
పిలుతురు వాడుకగ మూడు పేరులచేతన్ ॥

కావునని దశవిధనుపశాఖలలో పెక్కు శాఖలు కలవు. అందు

పండాలలో

(1) మహాస్తానులు. (2) పూజారులు. (3) హోళువాలు
(4) పానువాలు (5) దానవాలు.

2 కరణాలలో (1) శిష్టకరణాలు (2) శిష్టకాయస్థులు. (3) అంబ
ష్టులు. 4 సూతకాయస్థులు. (5) వైశ్య
కాయస్థులు. అని దశవిధములు.

గీ॥ గౌడ విప్రులగుచు భువ రాచకార్య ని।
ర్వాహకత్వనిపుణ వైభవముల।
శిష్టులైచరింప శిష్టకరణములని।
వాడుచుందు రఖల వసుధ జనులు॥

కావున శిష్టకరణములను గౌడ విప్రులుత్కల దేశమునుండి

శాకశాది రాచకార్యములపై సీకలింగ దేశమునకేతెంచి వారి
వారి కులాచారములను విడువక సంచరించెదరు.

ఉ॥ శ్రీయుతలోక్య వర్తనులు
శిష్ట గుణుల్ (శతుసద్గు)ణాధి పా।
మేయఘునాపరాధిదుల
న్యత్ర విషాదవ శాఖియుక్తభూ।
నాయకమాన్య శిష్ట కర
ణాఖ్యులు పీరల జాతపద్మ ప।
త్రాయత నేత్రజన్యులును
తత్కర ణాఖ్యను దాల్తురెంతయున్ ॥ (విప్ర)

టీ॥ శ్రీయుత = శోభాయుక్తమైన, లోక్యవర్తనులు = లోక ప్రవర్తనకల వారును, శిష్టగుణుల్ = (శ్రేష్ఠమైన గుణములుకలవారును, (శతు సద్గు)ణాధిపా మేయఘునా పరాధిదుల అనగా (శతుసద్గు)ణాధిపా = యజ్ఞ వాటికాధి కారులచేత, అమేయ-లెక్కలేని కాన్యత్రిని, ఘన- యొక్కటయున్నట్టిన్ని, అపరాధిదుల-ఎవరి వారు మొలును వదనీన వారలును, అమిత్రి-శత్రువులను, విషాదవశా-వహించుట యందు, అభియుక్త-వీక్షించిన, భూనాయకా-రాజ్యాధిపులచేత, మాన్య-మన్నించబడిన, శిష్టకరణాఖ్యులు-శిష్టకరణమను పేరుకలవారును, అజాత పద్మపత్రాయత నేత్ర జన్యులు అనగా-ఆ విష్ణుమూర్తి యొక్క నాభికమలమందు, (అ బ్రహ్మదేవుని) "ఇతి నానార్థరత్నమాల:" జాత-పుట్టిన బ్రహ్మయొక్క, పద్మపత్ర-తామరపద్మ మొలవంటి, ఆయత-విశాలమయిన, నేత్ర-కన్నులయందలి దేజపొంకవల్ల, జన్యులు-పుట్టబడిన వారలును, పీరలు-ఈ లక్షణములుకల శిష్టకరణములు, తత్ కరణాఖ్యను తత్-ఆయొక్క, కరణాఖ్యను-శిష్టకరణమనే నామమును, ఎంతయున్-విశేషముగా, దాల్తురు-వహింతురు.

గీ॥ శిష్టకరణాభిధానులై ప్రఖ్యులగుచు।
కలిచిన్నపతుల దయచేత నివ్వటిల్లి।
సీకిశాస్త్రప్రవీణులై నియమమొనగ।
భవ్యులైయుండురుద్యోగపటిమగలిగి॥"వేదనారాయణ"

శ్లో॥ కశ్యప్రజాపతే రామేలాఖేయస్మాత్ ప్రవర్తితః।
తస్మాత్కాయస్థమిత్యాహుశ్చిత్రగుప్తంచ మారయః।
చిత్రేణరక్షితత్వాంచ చిత్రగుప్తమథోవిదుః।
యమస్యకరణం సోయంవదంతితన్మహామినః।
భూమిస్థప్రాణినాం పాపపుణ్యలేఖాధికారణం।
స్థితంసంయమనీ పూర్వం చిత్రగుప్తం ప్రవర్తితః।

ప్రజాపతి యొక్క ఆయవ్యయ కార్యములయందొక దేహ్ని ప్రవర్తించుటచే నాతడు కాయస్థుడాయెను. ఆశ్చర్యకరమగు సకల క్షణ చిత్రప్రచారుడగుటచే వానినే ఋషులు చిత్రగుప్తుడందురు. భూలోకములోని ప్రాణికోట్లయొక్క పాపపుణ్యములను సంయమనీ పురంబున వ్రాయుటకు త్తరిగియుండుటచే మహాఋషులు వానినే కరణమని నుడివెదరు.

శ్లో॥ ఋషీణాం చిత్రగుప్తస్యకాయే స్థిత్యాయత్ భవేత్।
తతః శ్రేష్ఠ భవత్పూర్వం
కాయస్థబ్రాహ్మజాతికః।
కశ్యపప్రజాపతేరాయే
లాఖేయస్మాత్ప్రవర్తితః।
తస్మాత్ కాయస్థమిత్యాహు
శ్చిత్రగుప్తంచ మారయః। (కూర్మపురాణము)

ఋషులలో ఒకడైన చిత్రగుప్తఋషి సకాయులయొక్క పాప పుణ్య వివేచనచేయుటచే కాయస్థుడాయెను. తానుబ్రాహ్మజాతిలో శ్రేష్టుడగుటచే శిష్టకరణమాయెను. బ్రహ్మయొక్క ఆయవ్యయము

లయందు ప్రవర్తించుటచే దేవఋషియైన చిత్రగుప్తుడు కాయస్థుడాయెను. కూర్మపురాణములో శిష్టకరణములు బ్రాహ్మణులని ప్రమాణం కలదు. పరాశరస్మృతిలో నిజాతి బ్రహ్మతేజస్సునుండినుద్భవించి, చిత్రగుప్తవంశస్థులై, దేవతాంశము వలన బ్రాహ్మణులని చెప్పబడినది. ప్రజాపతి నీచిత్రగుప్తఋషిని సృష్టిచిత్రింబులు వ్రాయుటకుగాను నియమించి చిత్రగుప్త కాయస్థుడని పేరునిడె. అంత భూలోకంలో నట్టిచిత్రవిచిత్రములైన లౌకిక వృత్తులకుగాను ఆకమల గర్భుండు తననేత్రసృష్టినుండి సృష్టికర్తుడగునొక తేజస్సునుదీసి లేఖనగణనాద్యర్హమగు చిత్రగుప్తుని తేజస్సుతో చేర్చి భగవద్భావ ద్యస్థ పరాశరఋషి తేజస్సుతో నేకీభవింపచేసి పురుషునొకని సృష్టించెకావున ఆతడు శిష్టకరణ చిత్రగుప్త కాయస్థుడనబడును.

చ॥ అటదగు చిత్రగుప్తులని
జాతిముదాలిచి వాణి పాణులన్
పటువహనార్హమైతను సు
పర్వ కిరీటమణిప్రభలిచ్ఛటో।
ద్భటరుచి వెల్గుబ్రహ్మముఖ
పద్మమునందు విలాసమొప్ప నం।
దట నుదయించె శిష్టకర
ణంబుల జాతిము పొంపుసెంపునన్॥

టీక॥ అట = ఆస్వర్గలోకమునందు, తగు = ఒప్పినటువంటి, చిత్రగుప్తుల = యాగుని వంశస్థులయొక్క, నిజాంకముదాలిచి, నిజ = స్వకీయమయిన, అంకము = శేషో భాగము, దాలిచి = ధరించి, వాణిపాణులన్ = విద్యాచాతుర్యమును, పటు = దృఢముగా, వహన = ధరించుటయందు, అర్హమైన = తగినట్టు, తను = దేహములు గల, సుపర్వ = దేవతలయొక్క, కిరీట = కుటములయందలి, మణిప్రభ = ... మణి = మణులయొక్క, ఛవిచ్ఛటా = కాంతిపుంజము చేత, ఉద్భటరుచి వెల్గు =

ఎక్కుడయిన ప్రకాశము చేత తేజరిల్లిన, బ్రహ్మముఖపద్మమునందు = ప్రజాపతియొక్క ముఖపద్మమునలో, విలాస మొప్పన్ = ఉల్లాస మొప్పచుట్లు, అందు = ఆముఖము నందు, అటన్ = అదిలా సార్వ్వ మయినస్థలమునందు, సౌంత్ర మెంథ్రన్ = సౌందర్య విశేషముచేత, శిష్టకరణంబులజాతము = శిష్టకరణకులము, ఉదయించెన్ = జనన మయ్యెను.

శ్లో॥ కాయస్థ శిష్టకరణాః బ్రాహ్మణా వైజనాశయః।
సదాచారజనం హిత్వా రాజన్యః మంత్రిణస్థితాః॥

శిష్టకరణములుత్తమప్రవర్తనులై సద్బ్రాహ్మణులగుటచే వీరిని దేశాధిపులు మంత్రులనుగా నిడుకొనిరి.

శ్లో॥ ఋషీనాం చిత్రగుప్తస్య కాయే స్థిత్యయతో భవేత్।
తస్మాత్ కాయస్థయిత్యే తన్నామతో కే ప్రతిష్ఠతః॥
కరణం క్షేత్రమే తేషాం శిష్టం యస్మాత్ప్రకీర్తితం।
తతస్తే శిష్టకరణలో కేఖ్యాతః ప్రతిష్ఠితాః॥

చిత్రగుప్త ఋషియొక్క శరీర సంబంధుడగుటచే కాయస్థులనియు నింద్రియాంతః కరణములను శిష్టవర్తనకు దెచ్చుటచే శిష్టకరణులని యు లోకులందురు.

సీ॥ నరపతి హరిపతి గజపతి।
పరకార్య దురంధర ప్రవర్తకులై నీ।
ధరణింబ్రసిద్ధిగాంచిన।
కరణంబులలోన శిష్టకరణకులజులున్॥ (నలచరిత్రము)

ఇట్లు చెప్పబడియున్నది గాన నీకరములలో శిష్టకరణంబులు కళింగ దేశ గజపతుల రాష్ట్రమునలోనుండి మంజాంగము

మొదలు గ్రామోద్యోగ ప్రవృత్తులలో నంబ్రవర్తింపు చుందురు.

ఇతర కరణ శాఖావివరము

శ్లో॥ పూర్వం మాదుకకన్యాం
వైకాయస్థః పరిణీతవాన్ స్వయం।
తస్యాతస్యాంప్రయః పుత్రః
శిష్టకాయస్థ సంజ్ఞకః॥ (భవిష్యపురాణము)

ప్రధమత దేవకాంశ శ్రీయను మాదుకకన్యను కాయస్థుడు వివాహము చేసుకొనగా నాకన్య గర్భమందుద్భవించిన యతడు శిష్టకాయస్థుడాయెను.

శ్లో॥ పునః సంతతిరత్రాయె గృహీతాయాం పృథక్ పృథక్।
మహిషాంబష్ట సూతానాం కన్యకాస్తుమహోభవా॥
తాసుగాప్త నామ్నయేపుత్రాః కాయస్థస్య మహాత్మనః॥
తేషాం సంజ్ఞప్రథితాః మాతర్యభిన్న జాతితాః।

ఇతి భవిష్యపురాణ వచనప్రమాణేన రాజకన్యామహిష్యాం బష్టసూతభ్యో మహిష్యాంబష్ట సూతనామానః పుత్రశ్చోప్తనః॥

పిమ్మట యీదేవాంశ కాయస్థులైన ముగ్గురు పుత్రులు రాచ కన్యలను బరిణయమైరి. వారివలన నుద్భవించిన పుత్రులకు తల్లులను బట్టి అంబష్టుడు, మాహిష్యుడు, సూతుడను నామంబులవచ్చెనని భవిష్యపురాణములో చెప్పబడియె కావున నీముగ్గురి సంతతి వేరు వంశంబులాయె.

గీ॥ బరగ మూర్ధావషి క్తులంబష్టులును ని।
షాదులను వారు రాజ వైశ్యసుతులందు।

బరగ శూద్రవనితయందు వరుస విప్ర।
కులజనకు గల్గినట్టి వారలుదలంపా॥

వీరలు అంబష్టకరణములు.

సీ॥ క్షత్రియునకు వైశ్యజాతివానికి విప్ర।
కులము వనితవలన గలిగినట్టి।
వారు వరుస మాతవై దేహకులనంగ।
దెలియబడుదు రవని జలజనాభా॥

వీరలు మాతకాయస్థులు

సీ॥ క్షత్రియునకు వైశ్యసతియందు మరిశూద్ర।
కన్యయందు వరుసగల్గినట్టి।
మనుజులెన్నబడుదు రనఘ మహిష్యాగ్ర।
జాతులనగ ధర్మశాస్త్రములను॥ (స్మృతిసారం)

వీరలు (వైశ్య) మాహిష్యకాయస్థులు.

వీరలలో మాతకాయస్థులుత్తర దేశమునందును, అంబష్టకాయస్థులు పశ్చిమ ప్రాంతములందును, మాహిష్య కాయస్థులు దక్షిణ దేశమునందును, శిష్టకాయస్థులు బంగాళమునందును, శిష్టకరణముల పూర్వదేశమునందును నివసించి యుండు:ని పద్మపురాణములో చెప్పబడిరి.

కాయస్థసంజ్ఞక కరణజాతీయ వ్యవస్థా స్థాపనవ్యగ్రధీగన్యల్ కరణాఖ్యాం సమాగతానాం శూద్రవైశ్యాది జాతినాం వణిక్క

నానా పృథక్త్వం నవ్రమాణేనరథ కేః (భవిష్యపురాణము)

శూద్రస్త్రీకిని వైశ్యపురుషునికిని పుట్టినవారలు వణిక్కరణము లని పిలువంబడి వ్యాపారవృత్తులతో వైశ్యకరణములనబడుదురు. ఈశాఖవారు వారలు నివసించియుండు దేశములననుసరించి దుబ్బయి కరణములు, కనకపిళ్ళలు, మాగధకరణములు, శ్రీనివాసకరణములు విదేహకరణములను నామంబులతో ముసర్ద్ధి వృత్తులందు చెలగు చుందురు.

శ్లో॥ శూద్రావిశస్తు కరణాంబష్ఠ వైశ్యాద్విజన్మన॥
ఇత్యమరః॥

ఈ వైశ్యకరణములే అమరములో కరణశబ్దవాచ్యులై వర్ణింపబడిరి

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్గోపాలకృష్ణ పరబ్రహ్మ కరుణా కటాక్ష
లబ్ధ విద్యావైభవ కాత్యాయని మాత్రియాజ్ఞ వల్క్య
గోత్రగౌడ బ్రాహ్మణ శిష్టకరణ వంశోద్భవ కుప్పిలి
రంయాఖ్య చతుర్థతనయ నయగుణవిధేయ
కృష్ణమూర్తి నామధేయ ప్రణీతంబైన
శ్రీమదుత్కలవిప్రవంశప్రదీపిక
యను గ్రంథంబునందు
ప్రథమాధ్యాయము

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

౨

ఉత్కళ విప్రవంశ ప్రదీపిక.

ద్వితీయాధ్యాయము

వ్యవహారకాండ

విద్యలను వ్రాయుట, చదువుట, రాజసభలయందు విచారించు సాధ్య కార్యంబులను జక్కజేయుట, గణిత శాస్త్రమునందు సూక్ష్మబుద్ధిని గలిగివర్తించుట, ఇత్యాది ధర్మములచేతను, "శిష్ట" అను భావము చేతను చిత్రగుప్త వంశస్థులైన కరణంబులు నీలోకంబున విఖ్యాతిని పొందుదురు.

"శిష్టాని వ్యతిరిక్తాని అధీత్య పఠిత్వా-శిష్టావిశంతికా భవంతి"— శిష్టేషు వా-శిష్టభాగాః ప్రవేశయోగ్యాః-శిష్టాఅష్టావింశతి గణాం పూరకాః - సర్వ(శిష్ట భవంతి-ఉపగ్రంథవినియోగః పరీకారః శిష్టకరణాః - శిష్టకరణః
(కమలాకరభట్టప్రణీత "చతుర్వ్యూహము")

శిష్టకరణములకు ఆదిపురుషులైన చిత్రగుప్త ఋషి - పరాశర - బ్రహ్మ - యేతన్మార్తిత్రయుల కేజసాంశ సంమేళనచేత జనితులై ఈభూలోకములో భూపతులయొక్కయు లోకులయొక్కయు గుప్తములగు చిత్రవిచిత్ర కార్యములను చక్కజేయుచు ఈశిష్ట కరణ కాయస్థులు ప్రవర్తింపుచుందురు.

శ్లో॥ కాయస్థశ్చిత్రగుప్తాంశః
బ్రాహ్మణోపిన సంశయః॥
నృపాణాం వ్యవహారాయ
మరశోస్త్రైవ యోజితః॥ (భవిష్యపురాణము)

(బ్రాహ్మణులైన కాయస్థ - శిష్టకరణములను - ఇంద్రుడు - భూపతుల వ్యవహారముల నిమిత్తము నియమించెను.

ఈ శిష్టకరణాన్వయ సంఘమువారలుత్కళ దేశమునుండి కళింగ దేశమునకు వచ్చి భూపతులవద్ద మంత్రులై కార్యములను చక్కజేయుచుండిరి. తదుపరి ఆంగ్లేయప్రభుత్వములో ఇంగ్లీషువిద్యవ్రబలమై తమ తమ ఆది విద్యలు నానాటికిక్షీణదశకువచ్చి యుండుటచేత భూపతులు ఆంగ్లేయవిద్యా ప్రవీణులను తమతమ వ్యవహారములు చక్కజేయుటకుగాను మంత్రులుగా యేర్పరచుకొనుటచేత ఈ శిష్ట కరణములు మొట్టమొదట ధనమదాంధులై నింగ్లీషువిద్య నభ్యసింపక క్షీణదశకువచ్చి మంత్రాంగములను చాలా రాష్ట్రములలో విడిచినప్పటికి విస్తారముగా గ్రామవుద్యోగస్థులై ముకద్దీవృత్తులచే ప్రవర్తించుచుందురు. వీరియొక్క యోగ్యసాంప్రదాయకమును బట్టియు పూర్వోన్నత స్థితినిబట్టియు ఆంగ్లేయ ప్రభువులు గూడా దయాళులై తమ విద్యా సంశయము తగ్గించి ఈ సంఘమువారికి విద్య కరవుటచే చాలామంది ఆంగ్లేయ విద్యాప్రవీణులై తగు వుద్యోగములుచేయుట కవకాశము చిక్కినది.

వీరిమొదటి మంత్రాంగ స్థానములు

సంస్థానము పేరు.	దివాను పేరు.
1 మాడుగుల -	చక్రధరమహంతి లింగయ్యపట్నాయక్.

2 అనకాపల్లి - శేఖరమహాంతి ఆనందపట్నాయక్.
3 శృంగవరపుకోట- పాపన్ని మహాంతి కృష్ణమహాంతి వ॥
4 విజయనగరం- పక్కి- వెంకటనర్సయ్య పట్నాయ్కు.
5 చీపురుపల్లి- కుప్పిలి దాలయ్య పట్నాయ్కు-
6 పాలకొండ- తెల్లుమహాంతి పరశురామపాత్రో.
7 బొబ్బిలి- పట్నాయకుని రామయ్యపట్నాయ్కు.
8 సాలూరు- పక్కి- లక్ష్మీనర్సయ్యపట్నాయ్కు-
9 పాచిపేట- శ్యేతచిట్టియ్యపట్నాయ్కు-
10 చెముడు - డొంకాడ జయరామయ్య పట్నాయక్.
11 మక్కువ - భోగిల వెంకయ్య. మక్కువనీలయ్య పట్నాయక్.
12 పార్వతీపురం - పాత్రేని అప్పయ్య పట్నాయక్.
13 సంగంవల్స - మక్కువ రామస్వామి పట్నాయక్.
14 మేరంగి - బెహరా దాలయ్య పట్నాయక్.
15 జయపురం - రాధాకృష్ణ గోపినాథ పట్నాయ్కు.
16 కురుపాం - వడుకూరి రంగనాయక పట్నాయ్కు-
17 సిర్లాంకోట జమీన్‌దారు పక్కి- వెంకటరావు పట్నాయ్కు-

ఈపైచెప్పిన జమీలన్నియు గోలుకొండ నవాబుగారి పరిపాలనలో నుండునపుడు శ్రీకాకుళం తప్తుకు షేరుమహమ్మదుఖాన్‌సాహెబు గారి తదనంతరము అనగా 17వ శతాబ్దములో (1640) కుప్పిలి కూర్మయ్య పట్నాయకులుగారు సబునవాబుగా కొంత కాలము రాజ్యాంగము చేసిరి. వారి తదనంతర మీయాంగ్లేయ ప్రభుత్వ మీదేశపరిపాలనకు వచ్చినది.

జీవకోటియొక్క- పాపపుణ్యములను పరిశీలించుటకై బ్రహ్మవద్ద

చిత్రగుప్తుడసి. యెట్టికార్య వాదముల జరుపుచుండునో యటులనే భూలోకములో భూపతులవద్ద చిత్రగుప్తసంశజులై శిష్టకరణకులజులు ప్రవర్తించినట్టు పైని వివరింపబడిన యుద్యోగములనుబట్టి తేటతెల్లమైనది

ఈపంచగౌడ బ్రాహ్మణులలోని చిత్రగుప్తాన్వయులైన శిష్టకరణశాఖవారినే లౌకికవ్యాపారమునిమిత్తమై పంచద్రావిడ బ్రాహ్మణులలో నియోగింపబడిన శాఖస్థులుగూడ వ్యాపారకరణములనియు, నియోగ కరణములనియు నామంబులు వహించి మహారాజ ప్రముఖ గ్రామోద్యోగాది మునస్థిధర్మములలో ప్రవర్తించుచుందురు.

ఈభరతఖండములో శిష్టకాయస్థ కరణములు ఉత్తరాపథ లౌకికులనియు, నియోగ కరణములు దక్షిణాపథ లౌకికులనియు, శిష్టకరణములు పూర్వాపథలౌకికులనియు, వ్యాపారకరణములు పశ్చిమాపథ లౌకికులనియు వ్యవహరింపబడుదురు. వీరందరు వేద వేత్తులై త్రికర్మాధికార బ్రాహ్మణులై వర్తింతురు. నియోగ కరణములు, వ్యాపారకరణములు ఆంధ్రదేశనివాసులగుటచే పంచ ద్రావిడ బ్రాహ్మణశాఖస్థులైరి. శిష్టకరణములు, శిష్టకాయస్థ కరణములు. గౌడదేశ వాస్తవ్యులగుటచే గౌడబ్రాహ్మణ శాఖస్థులైరి.

శ్లో॥ దక్షిణేమాతులాకన్య పశ్చిమేచర్మపాణిణో॥
ఉత్తరేమహిషభుక్తంచయామ్యేమత్స్యభుక్తిషు॥

అను లోకోక్తి ననుసరించి పైనాల్గు శాఖల కరణములకు

పరస్పర భోజన ప్రతిభోజన సంబంధ బాంధవ్యాది వ్యవహారములు లేవు.

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్గోపాల కృష్ణపరబ్రహ్మ కరుణా కటాక్ష
లబ్ధ విద్యావైభవ కాత్యాయని సూత్రయాజ్ఞ వల్క్య
గోత్రగాడ బ్రాహ్మణ శిష్టకరణ వంశోద్భవ కుప్పిలి
రంగయాఖ్య చతుర్థతనయ నయగుణవిధేయ
కృష్ణమూర్తి నామధేయ ప్రణీతంబైన
శ్రీమదుత్కల విప్రవంశ ప్రదీపిక
యను గ్రంథంబునందు
ద్వితీయాధ్యాయము
సంపూర్ణం.

శ్రీ

ఉత్కల విప్రవంశ ప్రదీపిక.

తృతీయాధ్యాయము

బిరుదావళికాండ

శిష్టకరణకులజులు గంజాం విశాఖపట్నం జిల్లాలలో విస్తరించి నివసించియుందురు. వీరు 'పట్నాయకో' 'మహాపాత్రో' 'శర్మ' 'మహంతో'-'పాండితో' 'మింత్రి' 'బైణికో' అనుపారంపనామములు వహించెదరు.

శ్లో॥ నాశాస్త్రవిద్యయాధర్మానిధీమంతశ్చ ప్రకీర్తితః।
తేషాం వైశస్త్రభేదేవదశాశర్మేతిచేష్యతే॥

రాజులకు సర్జన వర్జనంబులు చేయుటచే శిష్టకరణములు "దీనంతో" అనియు శస్త్రభేదవిద్యను గరపుటచే శిష్టకాయస్థులు "దత్త" అనియు, శిష్టకరణములు "శర్మ" అనియు బిరుదులు వహింతురు.

శ్లో॥ మాతృకుక్షిం సమాశ్రిత్య గుప్తోయస్మాద్భవేత్సవై।
తస్మాత్ గుప్తేతి నామాసిల్లో కేఖ్యాతః ప్రతిష్ఠితః॥

(భవిష్యపురాణము)

మాత్రుశక్తియందు ప్రవేశించి గుప్తముగా నుండుటచే నూతాది త్రివిధకరణములు "గుప్త" అనియు బిరుదును వహింతురు.

శ్లో॥ పితుర్వ్యచిత్రి సంబంధాం చిత్రిమాహిష్మతః స్మృతః।
భగవాన్ దాసథావేన కేచిందాసేతితాన్ విదుః॥

(భవిష్యపురాణము)

తండ్రి అన్యపురుషుండు గాన మహిష్యాంబష్టాది మహాంతికరణములు భగవంతుని సదా ధ్యానించుటచే 'దాస' అనియెదరు.

నీలాగున బిరుదావళులు భవిష్యపురాణములో వక్కాణింపబడెను. గ్రంథ బాహుళ్యముచేత తక్కిన బిరుదులు యావురాణములలో విడిచినప్పటికి పద్మపురాణములో కరణములయొక్క వ్యవహారాది విధానమంతయు వక్కాణించి యున్నది. అందులో కరణములకు 'పట్నాయక్' 'రాజబత్తు' 'పాత్రో' అను ఇత్యాది బిరుదావళులు గలవు.

శ్లో॥ మహాబుద్ధితయా కేతు మహాంతానయిన్మ్రితః।
స్వజాత్యు కర్త్ర భ్యాంగతే శిష్టకరణంమతః।
నపత్యే ప్రాప్యకటీకాం పట్టనాయక్కతం గతాః।
శిష్టాధ్యక్షయన శారిత్వే నాయకః పరికీర్తితః।
కేతులోకే మహాఖ్యాత మహాప్రస్తాం మతః।
మహాయోగ్యత్రియా కేతు మహాపాత్రోతియారితః।
లగ్రిహాణయిత దాత్రత్నదం లభీతిమర్దలా।
మర్దిలవాదనాంచంతు వీణావాదన వైణికః॥

మహాబుద్ధిమంతుడగుటచే 'మహాంతి' స్వజాతిలో సుత్రుష్ట సాధనంబులం జేయుటచే శిష్టకరణంబులు రాజులకు పట్టాభిషిక్తవేళలందు పట్టు(కిరీటము) ధారణ చేయించువారు గాన 'పట్నాయక్' శిష్యులకు విద్యగరవుటచే "నాయక్" లోకమందు మంచికీర్తి వహించుటచే 'మహాప్రశస్త' మహాయోగ్యులగుటచే 'మహాపాత్రో' సంగీతమృదంగాది వీణలందు ప్రవీణులుగాన "వైణిక" అని యిత్యాది బిరుదులతో వీరలు నీలోకములో సంచరించెదరు.

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్గోపాల కృష్ణపరబ్రహ్మ కరుణా కటాక్ష
లబ్ద విద్యావైభవ కాత్యాయని సూత్రయాజ్ఞవల్క్య
గోత్రిగాఢ బ్రాహ్మణ శిష్టకరణ వంశోద్భవ కుప్పిలి
రంగయాఖ్య చతుర్థతనయ నయగుణవిధేయ
కృష్ణమూర్తి నామధేయ ప్రణీతంబైన
శ్రీమదుత్కల విప్రవంశ ప్రదీపిక
యను గ్రంథంబునందు
తృతీయాధ్యాయము
సంపూర్ణం.

శ్రీ

ఉత్కల విప్రవంశ ప్రదీపిక.

చతుర్థాధ్యాయము

కర్మకాండ

శ్లో॥ సంస్కారైః శోధయేన్నిత్యం
బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యకానితి।
స్మృతిసంబోధితాయా సంస్కారవిద్యాం
బ్రాహ్మణానాం క్షత్రియస్యవైశ్యస్యచాధికారః॥

ద్విజులైన బ్రాహ్మక్షత్రియ వైశ్యులు పంచ సంస్కారవిధ్యా[illegible] ర్హులు.

శ్లో॥ జాతకర్మాదిభిర్యస్తు సంస్కారైస్సంస్కృతశ్శుచిః।
వేదాధ్యయన సంపన్నష్షట్కర్మస్వవస్థితః॥
శౌచాచారస్థితస్సమ్యగ్విఘసాశీ గురుప్రియః।
నిత్యవ్రతీసత్యపరస్సవై బ్రాహ్మణ ఉచ్యతే॥

ఎవడు జాతకర్మ మొదలయిన సంస్కారములచే సంస్కరింపబ[illegible]నవాడో-శుచిగలవాడో - షట్కర్మనిరతుడైనవాడో - పరిశుద్ధమైన[illegible] ఆచారములు గలవాడో దేవతలకు అతిథులకు నివేదనముచే[illegible] పదార్థమును భుజించువాడో, గురుప్రియు విశ్వాసముగలవాడో

నిత్యవ్రతముగలవాడో, సత్యమందాసక్తిగలవాడో, వాడు బ్రాహ్మణుడుగా చెప్పబడుచున్నాడు.

శ్లో॥ సత్యందానమథాద్రోహ ఆనృశంస్యంత్రపాఘృణా।
తపశ్చదృశ్యతేయత్ర సబ్రాహ్మణ ఇతిస్మృతః॥

సత్యము, దానము, ద్రోహముచేయకుండుట, అపకారారాహిత్యము, లజ్జ, దయ, తపస్సు ఎవనియందు కనబడుచున్నదో వాడు బ్రాహ్మణుడుగా చెప్పబడెను.

శ్లో॥ సర్వభక్ష్యరతిర్నిత్యం సర్వకర్మకరోశుచిః।
త్యక్తవేదస్త్వనాచారస్సవై శూద్రం ఇతిస్మృతః॥

ఎల్లప్పుడు ఎవడు సమస్తమునుభక్షించుట యందాసక్తిగలవాడో అన్ని విధములైన కృత్యములుచేయువాడో, చెడునడవళ్ళను గలవాడో, వేదాధ్యయనమును చేయకుండువాడో అనాచారము గలవాడో, వాడు శూద్రుడని చెప్పబడును.

శ్లో॥ శూద్రేతువైతద్భవేల్లక్ష్యం ద్విజేతచ్చన విద్యతే।
నవై శూద్రోభవేచ్ఛూద్రో బ్రాహ్మణోబ్రాహ్మణోనచ॥

ఈ పైనుదహరించిన గుణములు శూద్రునియందు లేనియడలను వాడు శూద్రుండుగాడు. ఇట్టిగుణములుగలబ్రాహ్మణుడు శూద్రుడేగాని బ్రాహ్మణుండు గాడని మహాభారతము శాంతిపర్వములో భారద్వాజఋషి భృగుఋషితో చెప్పెను.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణంతు స్వయంకుర్యాత్
సంస్కారాన్ వేదచోదితాన్।
తేషాం వేదోక్త కార్యేషు సాక్షాన్ ముఖ్యాధి కారతః॥

ఇతి స్మృతి వాక్యసారాత్ బ్రాహ్మణైః స్వయం సంస్కారః క్రియంతేన తేషామితరాపేక్షా అతి వాక్యాంతర మవిప్రమాణః॥

బ్రాహ్మణుని వేదాధికారమునుండుటచే వేదోక్తముగా సంస్కారము తాను స్వయం చేసికొనును. ఈప్రకారము స్మృతి చెప్పుచున్నది.

శ్లో॥ ఇతరాపేక్షోరాన్ కర్మకుర్యు బాతీయః॥
వేదాధికారిణయస్మాత్ భూసురాస్తే ప్రకీర్తితః॥

బ్రాహ్మణుకు ఇతరాపేక్ష లేకనే సంస్కారవిధి తాను స్వయముగ చేసుకొనుటచే భూసురుడని పిలువబడును.

శ్లో॥ క్షత్రియస్య తథావైశ్య వేదోక్తకర్మణిస్థితే।
నియమ్య బ్రాహ్మణాన్ పూర్వం తతో వై కారయేత్ ॥

గాన బ్రాహ్మణులలో త్రికర్మాధికారము గలవారు తదితర ద్విజులైన క్షత్రియ వైశ్యులు షట్కర్మాధికారముగల బ్రాహ్మణుల నియమించుకొని వారిచే కర్మలను వేదోక్తముగా జరిగించుకోవలయుననియు,

శ్లో॥ క్షత్రియాయదివావైశ్యః కుర్వీతే వైదికంతుయత్।
తేనహోమం లభంతే తేనఫలంహితమాత్మనః॥

వైదికకర్మ తాము స్వయముగ జరిపించుకొనవలెనని దోషయుక్తమని బ్రాహ్మణ్యకదీయములో చెప్పబడియున్నది. దోషము సంభవించుట యోగాక పట్టి కర్మ విని యోగవశనేరదు గాన షట్కర్మాధికారము గల బ్రాహ్మణునిచే పంచ సంస్కారములు చేయించుకొనుట కర్తవ్యంబని కూర్మపురాణములో చెప్పబడినది.

శిష్టకరణంబులు గాఢసాంప్రదాయంబును విడువక వేదోక్తవయన వివాహాది పంచ సంస్కార కర్మలను మతానుసార దేవ పూజానానుష్ఠాన వ్రతంబులను సతతంబు చేయుచుందురు.

1 విద్యారంభః

ఆచార్యుని సత్కరించి వినాయక సరస్వతీపూజలను జేసి లేఖన పూజ చేయవలెను. పిమ్మట గురువునకు వస్త్రాలంకారములచే పూజ నొసంగి విద్యారంభము చేయవలెను. బాలునిచే మొదట సరస్వతీదేవిని స్మరియింపజేయవలెను. ఈకర్మ ఉపాధ్యాయ కరణములేనోపనన్యత నధికారముకద్దని పరాశర స్మృత్యుక్తి కలదు. గాన నీవిద్యాగురువుల చేతనే నీకర్మలోకంబునందు అనాదిసిద్ధముగ జరుగుచున్నది.

శ్లో॥ కాయస్థః శిష్టకరణః సంస్కారిణోయది।
తదా తేయోగ్యతామ పూర్విద్యారంభే చవై ద్విజః॥

ఇతి భవిష్యపురాణవచన ప్రమాణేన సంస్కారాన నంతరం కాయస్థ శిష్టకరణాదినాం విద్యారంభే భవతి.

భవిష్యపురాణములో శిష్టకరణములు విద్యారంభ కర్మచేయించుటకు విధి కనబడుచున్నందున వారలు ద్విజులనుటకు సందియంబులేదు. శిష్టకరణంబులు బ్రహ్మఋషి సంతానులై ఋషిగోత్ర ప్రవరలను గలిగి పంచ సంస్కారాది కర్మలను వేదోక్తముగా జరిగించుకొందురు. వీరలార్యులు మొదట గంగానదీ తీరమునయున్న నుత్కల దేశమునుండి కళింగదేశమునకు వచ్చిరి వీరలు సామవేదులు కాత్యాయన సూత్రజ్ఞులు, గౌడశాఖవారు ఈకళింగ దేశములో కొన్ని భాగంబులందు గౌడశాఖ వైదిక బ్రాహ్మణులు లేకపోవుటచే నాయాస్థలాచారములంజేసి ఆయా వేదములు, సూత్రములచే కర్మ వేదోక్తముగా జరిగించుకొందురు. కాత్యాయనీ సూత్రజ్ఞులు గౌడ సాంప్రదాయకులగుటచే వారియొక్క ఆర్యదేశాచార పద్ధతులను విడువక ఆచరించుచుందురు.

శ్లో॥ జాతివిప్రో దశాహేన ద్వాదశాహేన భూమిపః॥
వైశ్యంపంచదశాహేన శూద్రోమాసేన శుధ్యతి॥

అనగా మృతశౌచికము బ్రాహ్మణులకు పది దినములు- క్షత్రియులకు పండ్రెండు దినములు, వైశ్యులకు పదునైదు దినములు, శూద్రులకు నెల దినములు జరుగుచున్నది. ఇటువలెనే శిష్టకరణములకు మృత శౌచము పది దినములతో శుద్ధమగుచున్నది. శిష్టకరణములుత్కల బ్రాహ్మణులగుటచే వీరికి ద్రవిడ బ్రాహ్మణులకువలె గృహనామములు లేవుగాని వీరలు విస్తరించి కళింగ దేశమునందలి గ్రామములలో వసించియుండుటచే నాయా గ్రామ నామములను సంజ్ఞార్థమై తమ తమ గృహనామములుగా వాడుకొనుచున్నారు, గాని అవి స్థిరములైనవిగావు. గనుకనే వివాహాది కార్యములు జరి

గించునపుడు తమ తమ గోత్ర సూత్రప్రవరల ననుసరించి సంబంధ బాంధవ్యములను జరపుకొందురు. వీరల గోత్రములు, ప్రవరములు. ప్రవరకాండములో సవిస్తరముగా వక్కాణింపబడియె.

2 ఉపనయనః

ఉపనయన కాల నిర్ణయము.

అష్టవర్షం బ్రాహ్మణం ముపనీయత-యాజ్ఞవల్క్యః గర్భాష్టమేవ నవమేవ బ్రాహ్మణః స్యూపనయనం॥

బ్రాహ్మణునికి గర్భ సంవత్సరము మొదలుకొని ఎనిమిదవ సంవత్సరమున గాని తొమ్మిదవ సంవత్సరమునగాని ఉపనయనము చేయవలయునని యాజ్ఞవల్క్యస్మృతియందు చెప్పబడియున్నది.

మా॥ ఆషోడశాద్బ్రాహ్మణస్య సావిత్రీనాతి వర్తతే।
అతఊర్ధ్వంత్రయోప్యేతే యథాకాలమ సంస్కృతాః।
సావిత్రీ పతితావ్రాత్యాభవం త్యార్యవిగర్హితాః॥

(మనుధర్మశాస్త్రము)

బ్రాహ్మణులకు పదునారు సంవత్సరముల వరకును ఉపనయనము సందర్భములో చేయబడనియడలను సావిత్రీమంత్రమునకయోగ్యులై వ్రాత్యులై సజ్జనులచే పరిగ్రహింపబడరు.

ఉ ప న య న క ర్మ వి ధి.

ఈకర్మ బ్రాహ్మణులకు రెండు దినములలో సమాప్తియగును. మొదటి దినమునందు :-

(1) పుం స వ న ము : గర్భ సంస్కారము రెండవ, మూడవ మాసము, పుష్యనక్షత్రమున గర్భపిండమును సంస్కారము చేయవలసియుండును గాన కాల మతిక్రమించుటచే నీదోషమునకు ప్రాయశ్చిత్త హోమము జరుగబడును. తరువాతను దేశకాలానంతర సంకల్పము, పంచభూసంస్కారములచే హోమము జరుగబడి తరువాత పుణ్యాహవచనము, మాతృపూజ, వసుర్ధార, అభ్యుదైక శ్రార్ధము తల్లిదండ్రులచే ఉపవాసముతో జరుపబడును. ఈకర్మ పూర్తి అయిన తరువాతను దశబ్రాహ్మణ భోజనము ఆశీర్వాదము జరుగబడును.

(2) సీ మం త ము : అధివాసలాజపాల రూపణ అనగా మంగళారోపణము అయిన తరువాతను మంటపమునకు ఈశాన్యభాగమున వాస్తు పూజనిమిత్తము రెండురాటలు పాతబడును. పిమ్మట వరుణపూజ, పుణ్యాహవచనము, హరిద్రాలేపనము, ఆశీర్వాదము, అభ్యుదైక శ్రార్ధము, మాతృపూజ, వసుర్ధార తదితర లౌకిక వ్యవహారములు జరుపబడును. తల్లిదండ్రులు నూతనవస్త్రములను ధరింతురు. సీమంతము యేడవమాసములో జరుగవలయుగాను ప్రాయశ్చిత్త హోమము జరుగబడును, మార్జనము, ఆచార్యదక్షిణ, నాందీశ్రార్ధము, దశబ్రాహ్మణ భోజనము శాంతికరణము, పుణ్యాహవచనము జరుగబడును.

(3) జా త క ర్మ ము : పంచకర్మలు, 1 వరుణపూజ, 2.అభ్యుదైక శ్రార్ధము, 3.దశదిక్పాలపూజ, 4.మాతృపూజ, 5. వసుర్ధార పిమ్మట సంకల్పము జాతకర్మ కాలాతీతమగుటచే దేశకాలానంతర ప్రాయశ్చిత్తహోమము పంచభూసంస్కారములతో జరుగబడును. పిమ్మట పుణ్యాహవచనము.

మూ॥ అహ్న్యేకాదశే నామం చతుర్థమాసే నిష్క్రమణ
సష్ఠేఅన్నప్రాశనమాసి చూడాకార్యంయథాకులం॥

జాతమయిన పదునొకండవ దినంబున నామకరణము, నాలుగవ మాసములో వహిర్నిష్క్రమణము, (బిడ్డను బైటకు తెచ్చుట, ఉయ్యాలలో వేయుట,ఇత్యాది) ఆరవమాసములో అన్నప్రాశనము కులాచారముచే పిమ్మట చూడాకరణము (చౌలము) అనగా కేశఖండనము జరుగబడును.

(4) నా మ క ర ణ ము : పైనకాణించిన ప్రకారమా ప్రాయశ్చిత్తహోమాది కర్మలు జరుగబడును.

(5) వ హి ర్ని ష్క్ర మ ణ ము: చతుర్థమాసము అతిక్రమించుటచే పైచెప్పినప్రకారము ప్రాయశ్చిత్తహోమాది కర్మలు జరుగబడును.

(6) అ న్న ప్రా శ న ము : ఆరవమాసములో ఈకర్మ జరుగుట అతిక్రమించుటచే పైచెప్పబడిన ప్రకారము ప్రాయశ్చిత్తహోమాది కర్మలు జరుగబడును.

పై వివరించు నామకర్మలు గృహముఱొక్క లోభాగమున మొదటి దినంబున జరుగబడును.

రెండవదినమందు జరుగవలసిన కర్మలు 1. చూడాకరణము (చౌలము), కర్ణవేధనము, 2. ఉపనయనముభిక్ష, 3. ఉపాకర్మము (వేదములు చదువనారంభించుట) 4. సమావర్తనము.

ఈకర్మలు యింటియెదుటి మంటపముపై జరుగబడును.

(1) చూ డా క ర ణ ము. (చౌ ల ము) క ర్ణ వే ధ న ము :- కులాచార విధుఁప్రకారము కేశఖండనము జరుగును. ఈకర్మకు సంకల్పము పుణ్యాహవచనము, మాతృపూజ, వసుధ్దార, అనాదేశ ప్రాయశ్చిత్తము, పంచభూసంస్కార హోమము, అభ్యుదైకశ్రాద్ధము, దశబ్రాహ్మణ భోజనము, బాడ్డవుడకతో దంతధావనము, స్నానము, ఆచమనము, వస్త్రపరిధానము, తిలకాదిగ్రహణముచేసి బాలునికి మంత్రములతో కర్ణవేధనము చేయబడి ఆశీర్వాదము చేయబడును.

(2) I. ఉ ప న య న ము భి క్ష : వైశ్వ దేవపూజ, వరుణ పూజ, సంకల్పము, అభ్యుదైకశ్రాద్ధము మాతృపూజ, వసుధ్దార దశబ్రాహ్మణ భోజనము, పంచభూసంస్కారములతో హోమము, దేశకాల పాత్రను సారదానము, బ్రహ్మచారి నియమము, (కౌపీన ధారణము, కటిసూత్రము, యజ్ఞోపవీతము, కృష్ణాజినీఉత్తరీయము, పాలాశదండము, కుశవటుద్వయము, వీటిని మంత్రములతో ధరించి) సంధ్యావందనము చేయును. పిమ్మట అగ్నిప్రదక్షిణము, హోమము, ఆచార్యునిద్వారా బ్రహ్మచారిచే కర్మలను గూర్చి ప్రమాణముచేయించుట, గాయత్రీపుదేశము.

(3) భి క్షా వి ధ యః. ఎడమచేతితో నూతనకంచు పాత్రను బ్రహ్మచారిబట్టి అందుపై అంటియాకునుబెట్టిలేచుట. అవుడు తన మేనమామ సహితము యాపాత్రను తన యడమహస్తముచేబట్టి రెండవహస్తముచే ఉదక పాత్రమును బట్టుట పిమ్మట బ్రహ్మచారి

భిక్షకు ప్రారంభించగా తనతల్లి ప్రథమున భిక్ష వేయును. తదుపరి తనతండ్రి బంధువులు యావన్మంది వరుసగా భిక్షను వేయుదురు. పిమ్మట ఆచార్యుని అనుమతినిబొంది బ్రహ్మచారి తనతల్లికి శాస్త్రీ ప్రభిక్షను సమర్పణజేయును. దశబ్రాహ్మణభోజనము, శాంతికరణము పుణ్యాహవచనము, బ్రాహ్మణ దక్షిణ దానములు, ఆశీర్వాదము.

(4) వే దా ర ం భ ః . ఆదినివరుణపూజ, పిమ్మట దేశకాల వాక్యానంతరసంకల్పము, అభ్యుదైకశ్రాద్ధము, మాతృపూజ, వసుధ్దార, శ్రాద్ధముచేత బ్రాహ్మణభోజనము, పంచభూసంస్కారహోమము, ప్రాసనము, మార్జనము, బ్రాహ్మణదక్షిణదానము, ఆశీర్వాదము, పిమ్మట అగ్నికి ఉత్తరభాగమున బ్రహ్మచారి తన ఆచార్యునకి ఎదురుగా కూర్చొని క్రింద నూతనవస్త్రమును పరచి గురు పాదములకు సమీపమునందు నారికేళమునుంచి తనహస్తములచే గురు పాదములను బట్టి తనబ్రహ్మచారి నామమును తృతపరచును పిమ్మట గురువు ఆశీర్వాదముజేసి వేదాధ్యయనమును జేయించును తదుపరి వసుధ్దార, దశబ్రాహ్మణభోజనము,ఆశీర్వాదము, పుణ్యాహవచనము జరుగును,

(5) స మా వ ర్త న ము, ప్రథమువరుణపూజ, దేశకాలవాక్యానంతరసంకల్పము, అభ్యుదైకశ్రాద్ధము, మాతృపూజ, వసుధ్దార పుణ్యాహవచనము, తిరిగి పంచభూసంస్కారములతో హోమము, ప్రాసనము, మార్జనము, బ్రాహ్మణదక్షిణదానములు. ఆశీర్వాదము అగ్నిప్రదక్షిణ, కుంభాభిషేకము, ద్వాదశాంగుళీప్రమాణముగల [illegible]తో దంతధావనము, అభ్యంగనము, క్షురకర్మస్నానము, [illegible] ద్రవ్యములచే తిరిగి స్నానము, ఆచార్యుని వద్దనుజేరి గంధ

లేపనము. అలంకార వస్త్రధారణము, కజ్జలము, కుంకుమ, మకుట బంధనము, దర్పణే ముఖావలోకనము, ఛత్రగ్రహణము, పావల గ్రహణము, దండగ్రహణము, కుశవటుగ్రహణము, అగ్నివిసర్జనము శాంతికరణము, అచ్ఛిద్రావధారణము, పుణ్యాహవచనము జరుగును తదుపరి బ్రహ్మచర్యముతో తనగృహమును వెడలును. అంత తన మేనమామ వెంబడించి బ్రహ్మచారిని అడ్డుకొని వానిని గృహస్థాశ్రమము పొందుమనియు, తనకుమార్తెను యతనికిచ్చి వివాహము చేయుదునని వాగ్దానముచేసి వానిని దేవాలయమునకు గొనిపోయి నచట దేవతారాధనము చేసి తనగృహమునకు తీసుకొని వెళ్ళును. పిమ్మట మధుపర్కములతో బ్రహ్మచారినిన్ని, వానితండ్రినిన్ని సమాధానముచేయును. బంధుభోజనము జరుగును. తదుపరినిర్ణయించిన లగ్నములో వివాహము నీడిగువ నుదహరించు ప్రకారము జరుగబడవలయునని సామవేదములో శంభుకరపద్ధతిలో చెప్పబడి యున్నది.

3. అథవివాహః

అథ బ్రాహ్మణస్య వర్ణానుక్రమేణ చతస్రో భార్యా భవన్తి। తిస్రః క్షత్రియస్య। ద్వే వైశ్యస్య। ఏకా శూద్రస్య। తాసాం సవర్ణా వేదనే పాణిర్గ్రాహ్యః అసవర్ణాస్ వేదనేశరః క్షత్రియకన్యయా। ప్రతోదో వైశ్యకన్యయా। వసనదశాన్తః శూద్రకన్యయా॥

తా॥ బ్రాహ్మణుడు నాల్గువర్ణముల స్త్రీలను, క్షత్రియుడు మూడుజాతుల స్త్రీలను, వైశ్యుడు రెండుజాతుల స్త్రీలను క్రమముగా స్వజాతి స్త్రీని వివాహమయిన తరువాతను వివాహము

చేసికొనవచ్చును. శూద్రుడు స్వజాతి స్త్రీనొక్కరితనే గ్రహించ వలయునని స్మృతి చెప్పుచున్నది,

మాతులస్యసుతాంమూఢ్వా మాతృగోత్రాంతథైవచ। సమాన ప్రవరాంచైవత్యక్త్వా చాంద్రాయణంచరేత్ । అసపిండాచయా మాతురసగోత్రాచయాపితుః । సాద్విజానాం ప్రశస్తా స్త్రీదార కర్మణిమైథునే ।

తా॥ మేనమామ కుమార్తెనుగాని, తల్లి గోత్రమునందలి కన్యను గాని, తల్లివంశపు ప్రవరతో సమానమయిన ప్రవరగల కన్యను గాని వివాహము చేసికొనినయెడల అట్టికన్యను విడిచి చాంద్రాయణవ్రతము చేయదగినది. ఏకన్యతల్లికి సపిండురాలు కాదో యే స్త్రీ తండ్రికి సమానగోత్రముకలదికాదో, ద్విజులకు ఆ స్త్రీ వివాహము నకు తగినది.

స్వగోత్రికులకును, ప్రవరలు గలయువారలకును పరస్పర వివాహములు లేవు. ఇంకనువిషయమై స్పష్టముగా రాబోవు ప్రవర కాండలో వక్కాణింపబడియె.

వివాహవిధిః

గౌడబ్రాహ్మణ శిష్టకరణములవిధి నిశ్చయమేమన. పురోహితుని చేత మంగళారోపణ చేయబడి దేవతారాధన వరుణవిధిజరుపబడును మంగళారోపణ అయిన తరువాతను వస్త్రాలంకారములను వేదోక్తముగా పూజించి వరునికి నలంకరించునది. పిమ్మట జలపూర్ణ కుంభము ను వివాహవేదికకు పూర్వదిశయందు. సచిగణాద్యధి దేవతకు

దూర్వాక్షతపుష్పములతో పూజచేసి మాతృగణపూజ, స్వస్తివచనము, అభ్యుదయిక శ్రాద్ధముజేసి బ్రాహ్మణులను యథాశక్తిని దక్షిణలచే సంతుష్టి చేయబడును, భోజ్యాత్ స్వర్గసముద్ధారాది విధులను జరపి బ్రాహ్మణునిచే ద్వితీయవరుణము జరిగించబడును. తరువాతను గంధాది వాసనలు, లవణ చామరము(తలంబ్రాలు బియ్యం) చేసి వస్త్రాలంకరముల సహితముగా అంబికాపూజ యొనరించి కన్యకు తనబంధువులచేబట్ట తెర వేయించివరునిపై లవణాచామరము వేయబడును. వరకన్యకలకు కౌతుకమాత్రములచే పాణిగ్రహణ చేయబడును. బ్రాహ్మణులు వేదవాక్యములు పఠించుచు వరకన్యకలు పరస్పరావలోకనము చేసిన తరువాతను శిలారోహణము చేయబడును. అటుపిమ్మట యథాశక్తిని హోమము చేసి వస్త్రాలంకారములచే పురోహితపూజ యిత్యాది కర్మబ్రాహ్మణ విధిగా చేయవలయునని విష్ణుపురాణములో చెప్పబడియున్నది. శిష్టకరణకులజులు గౌడ సాంప్రదాయకులగుటచే వారివివాహములు ఆరునొకదినము యీక్రింద వివరించురీతిగా జరుపబడును.

మొదటి దినము:- మంగళారోపణ, పితృవైశ్వదేవవిధి, బాయి సాలారూపణ (పందిరిరాటవేయుట), లవణచామరము (తలంబ్రాలు బియ్యము), నాందీశ్రాద్ధము.

రెండవదినము:- లగ్నము, (1) ప్రథమ వరుణ, (వరునికి గంధాది యజ్ఞోపవీత నూతనవస్త్రధారణచేసి పాదప్రక్షాళన జేసి వానిని కన్యకయింటికి రప్పించుట), (2) కుంభపూజ (దశదిక్పాల పూజ), (3) మాతృగణపూజ, (కళ్యాణమంటపముపై దక్షిణభాగమున పీటవేసి అందుపై అంగవస్త్రముపేసి మొదటిదినమున అవగా

గంధాదివాసములో పుణ్యాంగనలు తయారుచేసిన పసపుగుండ, పోక చెక్కలు అందుపై కొంచమునిచి మాతృగణ స్వరూపములనుఅంను సైలిఖించి పూజచేయబడును) (4) వసుధార, (నేతితో అయిదు గీతలు కళ్యాణమంటపమునకు సమీపమందున్న గోడకు వ్రాయుట) (5) వాగ్దాన సంకల్పము (కన్యయొక్క తండ్రి పెండ్లికార్యము చేయుదనని నోటితో వచించుట). తరువాత వరుడు తన విడిదింటికి పోయి యచటనాందీశ్రాద్ధమును జేసి కన్యయొక్క సూత్రమును వరుడు గొనిపోయి కంకణ ధారణము చేసికొనును. అలాగునసే వరుని సూత్రముతో కన్యక తన కళ్యాణమంటపముపై కంకణధారణము చేసికొనును. దీనినే ప్రథమవరుణయని చెప్పబడును.

ద్వి తీ య వ రు ణ :- వరుడు తిరిగి స్త్రీరూపముతో కళ్యాణ మంటపమున కేతెంచి హోమము చేయును. తదుపరి వరుడు తన కౌతుక స్త్రీరూపమునువిడచి నూతనవస్త్రములను ధరించి పాణిగ్రహణము చేసికొనును. తత్పూర్వము వరునియొక్క సంబంధులు కన్యకను తనరూపలావణ్యములనుగూర్చి పరిశీలించెదరు. పాణిగ్రహణసమయములో కన్యయొక్క తండ్రి 'కటకము' అనురాతిసను కుశదర్భలచే తాను కూర్చొనియుండు ఆసనముక్రింద నుంచుకొనును. తరువాత సంకల్పమొనరించి దేశకాలవాక్యానంతరమందు పాణిగ్రహణము చేయును. స్వస్తిసమంతనము అనగా అరుంధతి అను మాయాది పుణ్యాంగనలనుచ్చరించి ఆశీర్వచనము చేయబడును. కన్యాదానము, లాజహోమము(వరిపేలాలచే హోమమొనర్చి వధూవరులయొక్క లజ్జను విడగొట్టుట) వరకన్యకలిద్దరు కళ్యాణ మంటపముపై గవ్వలచేనాడి యుభయులు ఇంటి లోభాగమునకు వెళ్ళి యచట నిష్టదేవతాపూజలనొనర్చి గవ్వలచే మరలనాడుట, అటు

విప్పుట భోజనాది కృత్యములు జరుగబడును,

మూడవదినము :- బెద్దిపోడియా, ఈదినమందు కన్యావరులచే కళ్యాణమంటపముపై గవ్వల నాడించుటయే గాని తదితర కర్మ యామంటపముపై జరుపబడనేరదు.

నాల్గవదినము :- ఉదయమున అభ్యుదయిక శ్రాద్ధము అనగా కన్యచేతను సంకేంచి వరునియొక్క గోత్రములో కన్యను కలుపుటకుగాను పితృదేవతలకు నివేదన జరుగబడును. నాటిరాత్రి ప్రథమ భాగములో నగరుపూజ యునగా పంచవర్ణములతో కళ్యాణమంటపముపై కోకివేసి అందుపై నిలమంచబడును. ఆకోకి (ముగ్గు) నాలుగుప్రక్కల నాలుగు కలశలనుంచి వాటిలో బియ్యమును పోసి నాలుగు కర్రిపుల్లలుంచబడి వాటిని నూలితిముచే కట్టబడును. కన్యావరులను పారివస్త్రములతోను మకుటములతోను మంటపముపై కూర్చుండబెట్టి గణపూజ జరిగినపిదప విసర్జనమంత్రములచే వానిని విప్పించి మంత్రపూర్వకముగా నూతన వస్త్రమకుటములను ధరించి పుణ్యాహవాచకము జరిగిన పిమ్మట కన్యావరులను సిలారోహణము చేయించి బంధువులచే వారల సింహాసనములపైగా నూతన వస్త్రములు బట్టి బ్రాహ్మణులు నాలుగు ప్రక్కలను నిలువబడి మంత్రోచ్చాటనలు చేయుచు ఆవస్త్రముపై యక్షతలను వేయుదురు. అప్పటిలో కన్యావరులిద్దరు గోధాన్యాది లాభములను గూర్చి మనోసంకల్పము చేయుచుందురు. ఆయక్షతలను బ్రాహ్మణులుదీసి దంపతులిద్దరికి నాశీర్వదించెదరు తరువాతను పుణ్యాహవాచకము, స్వస్తివచనము, వరుణపూజచేసి పంచభూసంస్కారములతో హోమము చేయబడును హోమములో జాతమయిన "చరుపాకము" ను(హోమములో వుడికిన బియ్యము) కన్యావరులు భక్షించెదరు. అప్పుడునీళ్ళచే పురోహితుడు మార్జనము చేయును. యథాశక్తిని ఫలదానాది

దక్షిణలివ్వబడును.

అయిదవదినము. వరుణపూజ, ఆశీర్వాదము, వసంతోత్సవము జరుగబడును.

ఆరవదినము :- బెద్దిపోడియా. వధూవరులచే కళ్యాణమంటపముపై గవ్వచేనాడించబడును తదితర కర్మ జరుగబడదు.

ఏడవదినము :- కంకణోద్వాసనము, మొండాబిడ్డా.

ఎనిమిదవదినము :- విపద్దినముగాన వరుడు పెండ్లి గృహమునుండి అలక చేసితనలకు దెలియక వెడలును. ఈదినమంతయు కన్యయొక్క గృహమందు వరుడుండగూడదు.

తొమ్మిదవదినము:- కన్యయొక్క తండ్రియు సోదరులు మొదలగు ఫలహారాది వస్తువులతో గూడ వెడలి వరునియొక్కయలుకదీర్చి తమగృహమునకు వానిని తోడ్కొని పోబడును. తరువాత వధూవరులు గవ్వలచే నాడెదరు.

చంద్రద్వితీయ బంధాపనః- శుద్ధవిదియ సాయంకాలమువరకు లక్ష్యాది పిండివంటలుచేసి చంద్రుని స్వరూప మొకపీటపై వ్రాసి చేసి పూజయొనరింపబడును. ఈపూజవివాహమైనసంవత్సరము వరకు మాతివ చంద్రదర్శనమైన ప్రతిమాసములోను జరుగబడును.

సంవత్సరవృద్ధి:- వివాహమైన సంవత్సరాంతమున మధుపర్కములు (పనసపొత్తులు) మకుటములను ప్రాసన జేయబడును.

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్గోపాల కృష్ణపరబ్రహ్మ కరుణా కటాక్షలబ్ధ విద్యావైభవ కాత్యాయని సూత్ర యాజ్ఞవల్క్యగోత్ర గౌడబ్రాహ్మణ శిష్టకరణ వంశోద్భవ కుప్పిలి రంగయాఖ్య చతుర్థతనయనయ గుణవిధేయ కృష్ణమూర్తి నామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీమదుత్కళ వివాహవంశ ప్రదీపిక యను గ్రంథంబునందు చతుర్థాధ్యాయము.

సంపూర్ణము.

శ్రీ

పంచమాధ్యాయము

అథగోత్ర ప్రవర నిర్ణయః

బ్రహ్మఋషి సంతతివారలు బ్రాహ్మణులు.

మూ॥ విశ్వామిత్రో జమదగ్ని ర్భరద్వాజోథగోతమః ।
అత్రిర్వసిష్టః కశ్యపఇత్యే తేస ప్తఋషయః ।

విశ్వామిత్రుడును, 2. జమదగ్నియును, 3.భరద్వాజుండును 4. గోతముడును, 5. అత్రియును, 6. వసిష్టుడును, 7.కశ్యపుడును వీరలు సప్తమహాఋషులు

మూ॥ సప్తానామృషీణామగస్త్యాష్టమానాం
యదపత్యం తద్గోత్ర మిత్యాచక్షతే॥

తా॥ అగస్త్యుని ఎనిమిదవ వానిగా కలిగిన పేరుగురైన ఋషుల యొక్క యేదిసంతానమో అదిగోత్రమని చెప్పబడుచున్నది.

మూ॥ ఋషీణాహి దేవాః పురుషమనుబధ్యంత ఇతివిజ్ఞాయతే ।
అథాపరం విజ్ఞాయతే ఆపేక్షయం ప్రవరమన్వాచష్టే॥

తా॥ ఋషులపేర్లు చెప్పటచేతను దేవతలు యజమాను

[illegible]సంతానమని తెలిసికొనుచున్నారు. గాన ఋషిసంబంధమైన ప్రవరమును వరుసగా చెప్పవలయును.

మూ॥ యోవాఅన్యస్సన్నథాన్య స్యార్షేయేణ ప్రవృణీతే।
నవాఅన్యతద్భూచారిష్టం వీతం వ్యం క్తఇతివిజ్ఞాయతే॥

తా॥ ఎవడు అన్యగోత్రుడై అన్యునియొక్క ఋషులపేరులు చెప్పి [illegible]రుచున్నాడో వీనియొక్క యాగఫలమును, తర్పణాదిఫలమును [illegible]ఋషి పొందుచున్నాడని తెలియబడుచున్నది.

మూ॥ పురోహిత ప్రవరో రాజ్ఞాం॥

[illegible] రాజ్ఞాం=క్షత్రియవైశ్యులకు, పురోహితప్రవరః=పురోహితుల [illegible] ప్రవరము చెప్పవలయును.

మూ॥ సపురోహిత ప్రవరా స్తేవం న్యాయేన॥

వ్యాఖ్యా॥ క్షత్రియాణాం విశేషః పురోహిత ప్రవరావేవతే భవి [illegible] న్యాయేవ సర్వేషాం పురోహితస్య విద్యమానత్వాత్ [illegible] కర్మణి అధికారాత్ పురోహిత ప్రధానా ఏవతేభవితు [illegible]ంతి.

[illegible] న్యాయేన=విచారించగా, తే=ఆక్షత్రియులు, సపురోహితప్రవరాః [illegible]=అందరికిని పురోహితుడు ఉంచున్నాడు గనుకను,తనకర్మయొక్క అధికారము [illegible]హితునియందున్నది గనుకను, పురోహితప్రవరముచేతనే వరించవలయును.

మూ॥ పురోహితస్య ప్రవరేణరాజాప్రవృణీత ఇతివిజ్ఞాయతే।

వ్యా॥ పురః ఏనందధాతీతి పురోహితః-క్షత్రియవైశ్యయోర్ధార్యో [illegible]మితః అభిజనవిద్యావృత్తసహితః తస్యప్రవరేణరాజాఅభిషిక్తః ప్రవృణీతే=బ్రాహ్మణోపిరాజ్యం ప్రాప్తః పురోహిత ప్రవరేణ ప్రవృణీతే॥

[illegible] రాజా=(అభిషిక్తుడైన) రాజు, పురోహితస్య= పురోహితుని. ప్రవరేణ =ప్రవరముచేత, వృణీతే=వరించవలయును, ఇతి=అని, విజ్ఞాయతే=తెలియబడు చున్నది (బ్రాహ్మణుండు రాజ్యమును పొందినవాడైతే అతడున్ను పురోహితుని ప్రవరముచేత వరించవలయును.

మూ॥ అథాసంప్రజ్ఞాత బంధురాచార్య
ముపాధ్యాయమనుబ్రవీత్॥

టీ॥ అథ=అనంతరము, అసంప్రజ్ఞాతబంధుః=బాగుగఁదెలియఁబడని ఋషి ప్రవరముగల (బ్రాహ్మణుడు) ఆచార్యముపాధ్యాయణం= ఆచార్యుని ప్రవరము, అనుబ్రవీత=వరుసగాఁ జెప్పవలయును. (క్షత్రియునివివాహములో పురోహిత ప్రవరము చెప్పవలయును)

క్షత్రియవైశ్యులున్ను బాగుగా తెలియబడని ఋషిప్రవరము గల బ్రాహ్మణులు, తాముపురోహితునియొక్క ప్రవరములో వరించవలయునని ఆపస్తంబ ప్రవరకాండములో చెప్పబడియె.

మూ॥ భృగూణాం నవివాహోస్తి చతుర్ణామాదితో మిథః।
శైలాదయస్త్రయ స్తేషాం వివాహో మిథ ఇష్యతే॥

తా॥ మొదలు నాలుగైన భృగులకు, ఒకరికొకరు పెండ్లి లేదు. శైలాదులైన ముగ్గురు వారలకు పెండ్లి ఒకరికొకరు ఇష్టముగానున్నది.

మూ॥ షణ్ణాం వై గౌతమాదీనాం వివాహో నేష్యతే మిథః।
దీర్ఘతమా ఔచథ్యః కక్షీవాన్ శ్చైక గోత్రజాః॥

తా॥ ఆఱుగురయిన గౌతమాదులకు పెండ్లి ఒకరికొకరు ఇష్టము లేదుగదా! దీర్ఘతమఅనుఋషి, ఔచథ్య అనుఋషి కక్షీవాన్ అనుఋషియును, ఒకగోత్రమునందు బుట్టినవారలు.

మూ॥ భరద్వాజాగ్ని వేశ్యాశ్చ శుంగాః శైశిరయః కతాః।
ఏతే సమానగోత్రాః స్యుర్నగాన్ నే కేవదంతి వై॥

తా॥ భరద్వాజ, అగ్నివేశ్య, ఋక్షఅనుఋషులును, శుంగఋషియును, శైశిరఋషియును, కతఋషియును, వీరలు ఒక గోత్రము గలవారలుగా అగుచున్నారు. కొందరు సమానగోత్రములుగా చెప్పుచున్నారు.

మూ॥ వృషదశ్వా ముద్గలా విష్ణువృద్ధాః
కణ్వోఽగస్త్యో హారితస్సంకృతిః కపిః।
యస్క శ్చైషాం మిథశ్చిష్టో వివాహః
సర్వైర్వర స్త్వర్జామదగ్న్యాదిభిశ్చ।

తా॥ వృషదశ్వులును, ముద్గలులును, విష్ణువృద్ధులును, [illegible]డును, అగస్త్యుడును, హారితుడును, సంకృతియును, కపియును, [illegible]డును, వీరలకు పరస్పరము పెండ్లి ఇష్టము సమస్తులయిన [illegible]జామదగ్ని మొదలగువారిచేత వివాహము ఇష్టమైనది.

మూ॥ యావత్సమానగోత్రాణి స్యుర్విశ్వామిత్రో ప్రవర్తతే।
తావద్వసిష్ఠశ్చాత్రిశ్చ కశ్యపశ్చ పృథక్ పృథక్॥

తా॥ ఎంతవరకు విశ్వామిత్రుడు ఉంచున్నాడో, అదివరకు వసి[illegible], అత్రియును కశ్యపుడును, వేర్వేరుగా ఒకగోత్రములవార[illegible]న్నారు

మూ॥ ద్వ్యార్షేయాణాం త్ర్యార్షేయ సన్నిపాతే ఽవివాహః
త్ర్యార్షేయాణాం పంచార్షేయ సన్నిపాతే అవివాహః॥

తా॥ [illegible]డుప్రవరలుగలవారలకు మూడుప్రవరములుగలవారల [illegible] చేరడమునందు వివాహము లేదు. మూడు ప్రవరములుగల [illegible]లకు ఐదుప్రవరములుగలవారలయొక్క చేరడమునందు వివా[illegible]ము లేదు.

మూ॥ భృగూణాం అంగిరసాంతత్వర్థం॥

తా॥ భృగ్వంగిరసులు చాలాగొప్పఋషులు. వారిసంతతివారలు [illegible]నేకముగా విస్తరించియుండుటచేనా ఋషులు ప్రవరలలోవచ్చి [illegible] పరస్పరవివాహములు చేసికొనవచ్చును.

మూ॥ ఏకఏవ ఋషిర్యావత్ ప్రవరేష్వనువర్తతే।
తావత్సమానగోత్రత్వ మన్యత్ర భృగ్వంగిరసాం గణాత్

తా॥ ప్రవరములయందు ఎంతవరకు ఒకేఋషి అనువర్తించుచున్నాడో అంతవరకు భృగ్వంగిరులయొక్క గణముకంటె వేరు చోట సమానగోత్రముగలది.

మూ॥ ఇద్యసమాన ప్రవరైర్వివాహో వివాహః॥

తా॥ గనుక భిన్న ప్రవరముగలవారితో గూడ వివాహము చేయవచ్చును.

1. యాజ్ఞవల్క్య ఋషిః.

దేవరాతాశ్శ్రీకితమనుంతౌలకివాలకి యజ్ఞవల్క్యోలూకబృహదగ్ని బభ్రుశావిని శాలావతశాలంకాయన కాలబవాః తేషాం త్ర్యార్షేయః వైశ్వామిత్రదైవరాతౌతి॥

తా॥ చికితాః, మనుతంతవః, ఔలకాయః, వాలకాయః, యాజ్ఞవల్క్యాః, ఉలూకాః, బృహదగ్నయః బభ్రవః, శావినయః, శాలవతాః, శాలంకాయనాః కాలబవాః. ఈ పేరులుగలవారు దేవరాత వంశీకులుగాన వైశ్వామిత్ర, దైవరాత, ఔదవ. అనిముగ్గురుఋషులుగల ప్రవరమును చెప్పవలెను. వీరి ప్రధానఋషివిశ్వామిత్రుడు.

యాజ్ఞవల్క్యానాం వైశ్వామిత్ర దైవరాతౌతి, త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత యాజ్ఞవల్క్య గోత్రః సామవేదశాఖాధ్యాయీశాఖాధ్యాయీ యనీ నామ్రః (కృష్ణమూర్తి) శర్మాహంభో అభివాదయే। ఈగోత్రము గలవారి

ఇంటి పేర్లు.

1. కుప్పిలివారు.
2. ప్రతాపరావువారు.
3. మగడవారు.
4. బొండపిల్లివారు.
5. కొట్టక్కివారు.
6. తట్టికోటవారు.
7. గలావిల్లివారు.

ఈ వంశస్థులలో కొందరు ఉలూకఋషిగోత్రమును చెప్పెదరు. ఔలక, వాలక, ఉలూక, యాజ్ఞవల్క్య, అనుఋషులు ఒక్కటేగాన యాజ్ఞవల్క్య అనిచెప్పుటయేసరియైనది.

2 భరద్వాజఋషిః

భరద్వాజానాం అంగిరస బార్హస్పత్య భారద్వాజేతి త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత భారద్వాజగోత్రః సామవేద శాఖాధ్యాయీశాఖాధ్యాయీ యనీ నామ్రః (......) శర్మాహంభో అభివాదయే వీరిప్రధాన ఋషులు భరద్వాజ, అంగిరస. ఈగోత్రముగలవారి

ఇంటి పేర్లు.

1. పక్కివారు.
2. భోగిలవారు
3. రాయఘడవారు.
4. మద్దూరావువారు.
5. రాజేటివారు.
6. బొంకాడవారు.
7. సింహావ్యపువారు.
8. వంతరాంవారు.
9. బెహూరావారు.
10. వీరఘట్టపువారు.
11. రధిరావువారు.
12. కూరాడవారు.
13. తేగులవలసవారు.
14. మణిపాత్రివారు.
15. నాగమణివారు.
16. చౌదరివారు
17. కొట్టినవారు.
18. తేగిడి వారు.

3. శుంగఋషిః

శుంగనాం అంగిరస బార్హస్పత్య భారద్వాజేతి త్ర్యార్షేయప్రవ రాన్విత శుంగగోత్రః సామవేదశాఖాధ్యాయీ కాత్యాయనీసూత్రః (......) శర్మాహంభో అభివాదయే.

తా॥ శుంగగోత్రీకులు, అంగిరస, బార్హస్పత్య, భారద్వాజ. అనిముగ్గురు ఋషులుగల ప్రవరమును చెప్పవలయును. ఈగోత్రముగలవారి ప్రధానఋషులు భరద్వాజ, అంగిరస.

ఇంటి పేర్లు.

1. శతిమంతిరావువారు —— 2.

4. గౌతమ ఋషిః

గౌతమానాం అంగిరసాయస్య గౌతమేతి త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత గౌతమగోత్రః సామవేదశాఖాధ్యాయీ కాత్యాయనీసూత్రః (......) శర్మాహంభో అభివాదయే॥

తా॥ గౌతమగోత్రీకులకు అంగిరస, అయాస్య, గౌతమఅని ముగ్గురు ఋషులుగలప్రవరమునుచెప్పవలయును. వీరిప్రధానఋషులు —గౌతమ, అంగిరస ఈగోత్రముగలవారి

ఇంటి పేర్లు.

1. కరకవల్సవారు. | 2. రొట్టవలసవారు.

3. పుద్దవోలువారు. 4. పార్శనిమహంతివారు
5. మామిడిపిల్లి వారు.

5 ఆత్రేయఋషిః

అత్రిణామా త్రే యార్చనాన సస్యావాశ్వేతి త్ర్యార్షేయప్రవరాన్విత ఆత్రేయ గోత్రః సామవేదశాఖాధ్యాయీ కాత్యాయనిసూత్రః (......) శర్మాహంభో అభివాదయే॥

తా॥ అత్రిగోత్రముగలవారికి ఆత్రేయ, అర్చనాన, సస్యావాశ్వ అనుముగ్గురు ఋషులుగల ప్రవరమును చెప్పవలెను ఈగోత్రముగల వారి ప్రధాన ఋషి అత్రి.

ఇంటి పేర్లు.

1. వాంద్రంకివారు. | 3. కొండపలసవారు.
2. ములగివలసవారు

6. ముద్గలఋషిః

అథాముద్గాలానాం అంగిరస భార్మ్యశ్వ మౌద్గల్యేతి త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత మౌద్గల్యగోత్రః సామవేదశాఖాధ్యాయీ కాత్యాయనీ సూత్రః (......)శర్మాహంభో అభివాదయే.

తా॥ ముద్గలగోత్రీకులకు అంగిరస, భార్మ్యశ్వ, మౌద్గల్య, అని ముగ్గురు ఋషులుగల ప్రవరము అపస్తంభ ప్రవరకాండ ప్రకారము చెప్పుదురు. కొందరు అశ్వలాయన ప్రవరకాండ ననుసరించి

మూ॥ ముద్గలానాం అంగిరస, భార్మ్యశ్వ మౌద్గల్యేతి।
తార్క్ష్యం హైకే బ్రువతే త్యాంగి
రసంతార్క్ష్య భార్మ్యశ్వ మౌద్గల్యేతి।

తా॥ అంగిరస, భార్హస్పత్య, మౌద్గల్య, అని ముగ్గురు ఋషులుగల ప్రవరమును చెప్పుదురు. మరికొందరు అంగిరసపదమును విడచి తార్క్ష్యపదమును చేర్చి, తార్క్ష్య, భార్హస్పత్య, మౌద్గల్య, అని చెప్పుదురు వీరల ప్రధానఋషి అంగిరస ఈగోత్రముగలవారి

ఇంటి పేర్లు.

1. శేఖరమహాంతివారు.	4. శేగవారు
2. పంచాదివారు.	5. తామరఖండివారు
3. మార్కండవారు.	

7. వసిష్ఠఋషిః

సూ॥ వాసిష్ఠేతి వసిష్ఠానాం యేస్య
ఉపమన్యు పరాశర కుండినేభ్యః॥

తా॥ వసిష్ఠగోత్రమువారికి ఉపమన్యు, పరాశర, కుండినఋషుల కంటె ఎవరు ఇతరులో వారు వసిష్ట అని ఒకఋషిగోత్రమునుగలవారు. వీరిప్రధాన ఋషి వసిష్ఠ. ఈగోత్రముగలవారి

ఇంటి పేర్లు

1. శింగుమహాంతివారు.

8. కుండినఋషిః

అథకుండినానాం త్ర్యార్షేయః॥ వాసిష్ఠమైత్రావరుణకౌండిన్యే తిప్రవరాన్విత కౌండిన్యసగోత్రః, సామవేదశాఖాధ్యాయీ, కాత్యాయనీసూత్రః (.....) శర్మాహంభో అభివాదయే॥

తా॥ కౌండిన్యగోత్రికులకు వాసిష్ఠ, మైత్రావరుణ, కౌండిన్య, అని ముగ్గురు ఋషులుగల ప్రవరము చెప్పవలయును. వీరిప్రధాన ఋషివసిష్ఠ. ఈగోత్రముగలవారి

ఇంటి పేర్లు

1. మంత్రివారు.	3. మురహరిరావువారు.
2. గజగంటరావువారు.	4. అమరాంవారు.

9. పరాశరఋషిః

అథ పరాశరాణాం త్ర్యార్షేయః। వాసిష్ఠశాక్త్యపారాశర్యేతి ప్రవరాన్విత పరాశర గోత్రః సామవేదశాఖాధ్యాయీ కాత్యాయనీసూత్రః (......) శర్మాహంభో అభివాదయే॥

తా॥ పరాశరగోత్రికులకు వాసిష్ఠ, శాక్త్య, పారశర్య, అని ముగ్గురు ఋషులుగల ప్రవరమును చెప్పవలయును. వీరి ప్రధాన ఋషి వసిష్ట. ఈగోత్రముగలవారి

ఇంటి పేర్లు

1. నీలాడివారు.

10. ప్రతీశ్వరఋషిః

ప్రతీశ్వరాణాం సప్తార్షేయః। మనుమాండవ్య లోహితపురూరవహాపరాశర నైధ్రువప్రతీశ్వరేతి ప్రవరాన్విత ప్రతీశ్వర గోత్రః సామవేదశాఖాధ్యాయీ కాత్యాయనీ సూత్రః (......) శర్మాహంభో అభివాదయే॥

తా॥ ప్రతీశ్వర గోత్రికులకు మను, మాండవ్య, లోహితపురూరవహ, పరాశర, నైధ్రువ, ప్రతీశ్వర, అనిన ఏడుగురుఋషులుగల ప్రవరము చెప్పవలెను. వీరి ప్రధానఋషి పరాశర. ఈగోత్రముగలవారి

ఇంటి పేర్లు

1, చక్రధరమహాంతివారు

11. శాండిలఋషిః

అథశాండిలానాం త్ర్యార్షేయః॥ దైవలాసితేతి ప్రవరాన్విత

శాండిలగోత్రః సామవేదశాఖా ధ్యాయీ కాత్యాయనీసూత్రః (.....)శర్మాహంభో అభివాదయే॥

తా॥ శాండిలవంశీకులకు దైవల, అసిత, అనిఇద్దరు ఋషులుగల ప్రవరమును చెప్పవలయును.

మూ॥ త్ర్యార్షేయము హైకేకాశ్యప దైవలాసి తేతి।

తా॥ కొంతమంది ముగ్గురుఋషులుగల ప్రవరము చెప్పవలెనని చెప్పెదరు. కాశ్యప, దైవల. అసిత, అనిప్రవరమును చెప్పవలయును. లేదా

మూ॥ శండిలానాం శాండిలాసితదైవలేతి।

తా॥ శాండిల, అసిత, దైవల. అనిముగ్గురు ఋషులుగల ప్రవరమును చెప్పెదరు. వీరిప్రధానఋషి కశ్యప. వీరి

ఇంటి పేర్లు

1. ఇప్పిలివారు.	5. నందిగాంవారు.
2. బలివాడవారు.	6. కవిటిభద్రవారు.
3. అమిటివారు	7, రావిపల్లివారు
4. లోచర్లవారు.	

12. కశ్యపఋషిః

కశ్యపానాం కాశ్యపావత్సారసితేతి త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత కాశ్యపగోత్రః సామవేద శాఖాధ్యాయీ కాత్యాయని సూత్రః (......) శర్మాహంభో అభివాదయే॥

తా॥ కశ్యపగోత్రికులకు కాశ్యప, అవత్సార, అసిత, అనుముగ్గురు ఋషులుగల ప్రవరమును చెప్పవలెను వీరిప్రధానఋషి. కశ్యప, ఈ గోత్రముగలవారి

ఇంటి పేర్లు.

1. దబ్బీరువారు	5. కోటగంగ్రేడువారు.
2. శ్యేడవారు	6. ఖస్పావారు.
3. లావేటివారు	7. పురుషోత్తమహంతివారు.
4. రాజాపురంవారు	8. పద్మాపురంవారు.

13. శ్రీవత్సఋషిః

జామదగ్న్యవత్సాః తేషాంపంచార్షేయో।భార్గవచ్యావనాప్ను వానౌర్వ జామదగ్నేతిప్రవరాన్విత శ్రీవత్సగోత్రః సామవేదశాఖాధ్యాయీకాత్యాయనీసూత్రః(.....) శర్మాహంభో అభివాదయే॥

తా॥ శ్రీవత్సకులోత్పన్నులు, జామదగ్ని సంతానులై ఉన్నారు, వీరికి భార్గవ, చ్యావన, అప్నువాన, ఔర్వ, జామదగ్న్య అనిపంచ ఋషులుగలప్రవరమును చెప్పవలయును. కొందరు భార్గవ చ్యావన అప్నువాన అనిముగ్గురు ఋషులుగల ప్రవరమును చెప్పెదరు గాని ఆశ్వలాయనఆపస్తంబ ప్రవరకాండలననుసరించి పంచఋషులు గల ప్రవరమునే చెప్పవలయును. వీరిప్రధాన ఋషి భృగు, ఈగోత్రం గలవారి ఇంటిపేర్లు

1. రాజపాత్రునివారు	5. జొద్దుమహంతివారు.
2. సదాసివునివారు	6. పోలుమహంతివారు.
3. అంపలాంవారు	7. పోతుమహంతివారు.
4. నందిగాంవారు	8. పోలాకివారు

14 అంగిరసఋషిః

అథాంగిరసానాం త్ర్యార్షేయః। అంగిరసాయస్య గౌతమేతి ప్రవరాన్విత అంగిరసగోత్రః సామవేదశాఖాధ్యాయీకాత్యాయనీ

సూత్రః (......) శర్మాహంభో అభివాదయే॥

శా॥ అంగిరసగోత్రీకులకు గౌతమ,ఆయాస్య,అంగీరస, అనిముగ్గురు ఋషులుగల ప్రవరము చెప్పవలయును. ఈ ఋషియొక్క సంతతి వారు నాగేశ్వర, నగంగీరస, యని వుపనామములతో గోత్రములను గూడ వాడుకచేయుదురు గాని యవి ఋషిగోత్రములుగావు వీరిప్రధానఋషి. అంగిరస. ఈగోత్రముగలవారి

ఇంటి పేర్లు

1. నౌపడావారు.	9. పెదపెంకివారు.
2. రఘుపాత్రునివారు.	10. కంతిపురిటివారు.
3 పురిటివారు.	11 మక్కవవారు.
4. కంతిమహంతివారు.	12. అనంతపట్నాయకునివారు.
5. నాగుమహంతివారు.	13. పట్నాయకునివారు.
6. జగ్గుమహంతి వారు.	14. కల్లెపల్లివారు.
7. నారాయణమహంతివారు	15. మకపాంవారు.
8. పాట్నాకువారు.	16. మంతవకురిటివారు.

15. కౌసికఋషిః

చికితగాలవకాలబవమనుతన్తు కుసికానాం వైశ్వామిత్ర దైవరాతౌదలేతి త్ర్యార్షేయప్రవరాన్విత కౌసిక గోత్రః సామవేదశాఖాధ్యాయీ, కాత్యాయనీ సూత్రః(......)శర్మాహంభోఅభివాదయే॥

శా॥ చికిత, గాలవ, కాల, బవ, మను, తన్తు, కుసిక, గోత్రములవారికి, వైశ్వామిత్ర, దైవరాత, ఔదల, అనుముగ్గురు ఋషులుగల ప్రవరమునుచెప్పవలయును.వీరిప్రధానఋషి. అంగిరస ఈగోత్రముగలవారి

ఇంటి పేర్లు.

1. యెల్లుమహంతివారు	5 బలరామమహంతివారు.
2. కాసిమహంతివారు	6. పాలెపుండాంవారు.
3. రాజమహంతివారు	7. తోణంగివారు.
4. దుగ్గమహంతివారు	8. కొర్లాంవారు.

16. హరితఋషిః

అథహారితానాం త్ర్యార్షేయః అంగీరసాంబరీష యావనాశ్వేతి ప్రవరాన్విత హారితగోత్రః సామవేదశాఖాధ్యాయీ కాత్యాయనీ సూత్రః (......) శర్మాహంభోఅభివాదయే॥

శా॥ హారితగోత్రీకులకు అంగిరస, అంబరీష, యావనాశ్వ యని ముగ్గురుఋషులుగల ప్రవరమును చెప్పవలెను.

సూ॥ మాంధాతార్థం హైతే కేబ్రువతేత ళ్యంగిరసం
మాంధాత్రంబరీషయావనాశ్వేతి ।

శా॥ కొందరంగిరసపదమును విడచి మాంధాతృ పదమువేసి మాంధాతృ, అంబరీష, యావనాశ్వయనిచెప్పుచున్నారు.వీరిప్రధాన ఋషి అంగిరస. ఈగోత్రముగలవారి

ఇంటి పేర్లు

1. పరశిపురంవారు.	2. దామోదరపాత్రునివారు.

17 శంఖఋషిః

అథశంఖానాం అంగిరసాంబరీష యావనాశ్వేతి త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత శంఖగోత్రః సామవేదశాఖాధ్యాయీ కాత్యాయనీ సూత్రః(......) శర్మాహంభోఅభివాదయే॥

శా॥ శంఖగోత్రముగలవారికి అంగిరస, అంబరీష, యావనాశ్వ అనుముగ్గురుఋషులుగల ప్రవరమును చెప్పవలెను. వీరిప్రధాన ఋషి అంగిరస. వీరి

ఇంటి పేర్లు.

1. బాడంగివారు |

వ. రా:

ఈ పైనుదహరించిన గోత్రికులు గాక మరికొన్ని శాఖలవారు నీ కళింగ దేశంబులో నచ్చటచ్చటగలరు. కొందరు జాతిసంకరమున కొంద రాచారలోపమున మరికొందరీ సంఘీకులు లేని దూరప్రదేశములకు తాకీకవృత్తిచేపోయి యచ్చట నివసించుటచేతను వేర్వేరు శాఖలుగ విభజింపబడిరి. ఆద్యులీకళింగ దేశమునకు వచ్చిన తర్వాత వారిలో కొందరు వాణిజ్య వ్యాపారములకై మచిలీబందరాదియగు దక్షిణ ప్రాంతపు రేవులకుపోయి యచ్చట స్థిరవాసులై నానాటికి పూర్వ దేశమునయున్న సంఘముతో సంబంధ బాంధవ్యంబులు విడనాడి ఉత్కల సాంప్రదాయికములు విడచి ఆంధ్రులతో గలసి వారి యాచారములననుసరించి సంచరింపుచుండిరి. వీరలుత్కల బ్రాహ్మణ శాఖలోనివారగుటచే శిష్టకరణంబులనిపిలువబడి ద్విజులనబడుదురు.

గద్య॥ ఇది శ్రీమద్గోపాల కృష్ణపరబ్రహ్మ కరుణాకటాక్షలబ్ధ
విద్యావైభవ కాత్యాయనీ సూత్రయాజ్ఞ వల్క్య
గోత్రగౌడబ్రాహ్మణ శిష్టకరణవంశోద్భవకుప్పిలి
రంగయాఖ్య చతుర్థతనయనయనామధేయ
కృష్ణమూర్తి నామధేయప్రణీతంబైన
శ్రీమదుత్కలవిప్రవంశప్రదీపిక.
యను గ్రంథంబునందు
పంచమాధ్యాయము
సంపూర్ణం.
శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

ఈ ప్రతులు వలయువారు :

యీ క్రిందివారితో సంప్రదింపవలెను.

1] కుప్పిలి రాఘవరావు,

కుప్పిలి గ్రామం, శ్రీకాకుళం జిల్లా

2] కుప్పిలి సుదర్శనరావు,

ఆమదాలవలస-ఫోన్ : 91. శ్రీకాకుళం జిల్లా